



Till bostadsutskottet

Bostadsutskottet har berett socialutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1989/90:100 bilaga 15 (s. 60—92) om anslag till länsstyrelserna jämte motionerna 1989/90:Bo301, Bo305 och Bo310, den sistnämnda såvitt avser den sociala funktionen vid länsstyrelsen i Gävleborgs län.

Utskottet

I motion Bo301 av Eva Goes och Ragnhild Pohanka (båda mp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utökade resurser till länsstyrelserna för tillsyn av alkohollagstiftningen. Motionärerna framhåller att länsstyrelsernas begränsade resurser för att följa upp efterlevnaden av utskänkningstillstånd inte har medgivit annat än marginell tillsynsverksamhet. För att förbättra förhållandena borde restaurangerna bli föremål för utökad kontroll av tillsynsmyndigheterna.

I motion Bo305 av Birthe Sörestedt och Grethe Lundblad (båda s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om omprioritering av resurser till länsstyrelsernas sociala funktion. Motionärerna pekar på de vitt skilda arbetsuppgifter som länsstyrelserna har förutom alkoholärenden, förmedling mellan central och lokal nivå, rådgivning och information i sociala frågor till enskilda, bistånd till länsrätterna med sociala bedömningar, tillstånds- och uppföljningsansvar samt tillsyn över institutioner och — inte minst viktigt — medverkan i den regionala samhällsplaneringen, allt enligt socialtjänstlagen samt ansvar enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall.

I motion Bo310 av Bertil Måbrink (vpk) hemställs att riksdagen till länsstyrelsen i Gävleborg för budgetåret 1990/91 anslår medel för två kvalificerade handläggartjänster.

Till socialutskottet har vidare remitterats ett motionsyrkande från allmänna motionstiden, *motion So625 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)* yrkande 16, vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om länsstyrelsernas sociala funktion.

Motionärerna anser att länsstyrelserna måste få en reell möjlighet att utöva tillsyn och bidra med barnkompetens inom sitt ansvarsområde. Deras sociala funktion måste därför prioriteras.

Enligt *socialtjänstlagstiftningen* har länsstyrelserna omfattande arbetsuppgifter bl.a. när det gäller omsorgen om barn och ungdom. I 68 § socialtjänstlagen (1980:620) sägs att länsstyrelserna skall följa socialnämndernas tillämpning av lagen, informera och ge råd till allmänheten i frågor som rör socialtjänsten, biträda socialnämnderna med råd, främja samverkan mellan kommunerna och andra samhällsorgan och se till att socialnämnderna fullgör sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt.

Länsstyrelsernas tillsyn omfattar också hemmen för vård eller boende. Länsstyrelsen har rätt att inspektera verksamheten vid dessa hem. Länsstyrelsen prövar frågor om tillstånd att inrätta hem för vård eller boende (69 §). Länsstyrelsen skall också ingripa om det föreligger något missförhållande vid ett sådant hem (70 §).

I länsstyrelsens sociala verksamhet ingår också att bistå länsrätten med sociala bedömningar, att tillföra samhällsplaneringen social kunskap och att medverka i socialstyrelsens uppföljning av den kommunala planeringen av socialtjänsten.

Länsstyrelserna har också uppgifter enligt *lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM)*. Bl.a. skall länsstyrelsen inleda utredning när det kan finnas skäl att bereda någon vård enligt lagen. Länsstyrelsen skall också hos länsrätten ansöka om vård enligt LVM om det finns skäl till detta.

Enligt *lagen (1977:293) om handel med drycker (LHD)* lämnas tillstånd för handel med öl och servering av alkoholdrycker av länsstyrelsen. Styrelsen har också ett tillsynsansvar enligt lagen.

I proposition 1976/77:108 som låg till grund för 1977 års alkoholpolitiska beslut underströk det föredragande statsrådet att övervakningen av handeln med alkoholdrycker bör ha en offensiv inriktning med särskild tonvikt på förebyggande insatser och skärpt lagtillämpning.

Sedan reglerna om återkallelse av tillstånd ändrades 1982 så att även ekonomisk misskötsamhet blev en grund för ingripande har ökad vikt lagts vid länsstyrelsens kontroll av uppgifter från olika myndigheter, främst i frågor av ekonomisk art. Vid flertalet länsstyrelser finns alkoholhandläggarna organisatoriskt inom den sociala funktionen.

Även enligt *hälsoskyddslagen (1982:1080)* har länsstyrelserna arbetsuppgifter. Länsstyrelsen har sålunda tillsynen inom länet över efterlevnaden av lagen och bestämmelser meddelade med stöd av lagen.

Riksrevisionsverket (RRV) redovisade 1984 en översiktlig kartläggning av reglerna för servering av alkoholdrycker. Verket föreslog att tillståndsplikten skulle slopas delvis och att tillståndsprövningen skulle förenklas.

Alkoholhandeisutredningen framhöll i sitt betänkande (SOU 1985:15) Handeln med alkoholdrycker att det står klart att servering av åtminstone de starkaste alkoholdryckerna, dvs. spritdrycker, vin och

starköl, även i fortsättningen bör vara underkastad en tillståndsplikt. Utredningen redovisade emellertid vissa förenklingar som skulle kunna vidtas utan att grunderna för 1977 års alkoholpolitiska beslut rubbas. Utredningen ansåg att länsstyrelserna liksom i dag skall ha hand om tillståndsprövningen enligt LHD.

Regeringen gav år 1986 f.d. *landshövdingen Osborne Bartley* i uppdrag att se över länsstyrelsens sociala funktion, dess inriktning, arbets sätt, organisation och resurser. Utredningen redovisade sitt uppdrag i början av år 1989 i promemorian (Ds 1989:9) Länsstyrelsernas sociala funktioner. Utredningen föreslår att de intentioner som finns fastlagda i socialtjänstpropositionen fullföljs. Länsstyrelserna bör ges möjligheter att leva upp till de krav som lagstiftningen ställer. En central uppgift för länsstyrelserna bör vara en tillsyn präglad av "utveckling, stimulans och uppföljning". Ett viktigt led i detta arbete är enligt utredningen länsstyrelsens engagemang i samhällsplaneringen. Beträffande alkoholfrågorna anser utredningen att länsstyrelsen bör få en annan roll. Länsstyrelsen bör svara för en regional tillsyn. Det kommunala vetot bör ersättas med kommunal beslutanderätt. Länsstyrelsen bör vara första besvärinstans i dessa ärenden. Regelsystemet bör dessutom kunna förenklas. Tillsyn och tillstånd beträffande enskilda vårdhem som meddelar kvalificerad medicinsk vård bör enligt utredningen föras till regionalt placerade tillsynsläkare. Länsstyrelsen bör svara för en regional tillsyn enligt omsorgslagen. Enligt promemorian krävs ett ordentligt resurstillskott för att de sociala funktionerna skall kunna fullgöra sina uppgifter. Huvudskälet till detta är att de tillsyns- och samhällsplaneringsuppgifter som länsstyrelserna ålades genom socialtjänstpropositionen under senare år har ökat i betydelse. Länsstyrelsen har enligt utredningen ingen möjlighet att hålla en tillsyn på den nivå som förutsades i beslutet om socialtjänstlagen på grund av den ökade tidsåtgången för individärenden, i första hand ärenden enligt LVM. Promemorian har remissbehandlats.

Utskottet har under det senaste året två gånger yttrat sig till bostadsutskottet om den sociala sektorn i länsstyrelserna.

I det förra yttrandet, 1988/89:SoU3y, gjorde socialutskottet följande bedömning när det gäller länsstyrelsernas befattning med alkoholärenden m.m.

För att förebygga och avhjälpa missförhållanden i samband med servering av alkoholdrycker krävs en övervakning från samhällets sida som är både smidig och verkkningsfull. Tillståndsprövningen och tillsynen måste ges de resurser som behövs för att fullfölja samhällets alkoholpolitik.

Översynen av länsstyrelsernas sociala enheter/funktioner som handhar den regionala övervakningen av alkohollagstiftningens efterlevnad har nyligen avslutats. Rapporten från översynen skall remissbehandlas. De sociala enheternas/funktionernas arbetsuppgifter kan även komma att beröras av ställningstagandena beträffande socialstyrelsens framtida organisation. En proposition i sistnämnda fråga kommer enligt uppgift att överlämnas inom kort.

Enligt utskottets mening bör den vidare beredningen inom regeringskansliet av de organisatoriska frågorna rörande länsstyrelsernas sociala enheter/funktioner avvaktas innan något initiativ från riksdagens sida övervägs. Utskottet avstyrker därför de aktuella motionerna.

Det senare yttrandet till bostadsutskottet, 1989/90:SoU1y, avsåg *proposition 1988/89:154 En ny regional statlig förvaltning*.

I *propositionen* anförde civilministern att han ansåg det viktigt att den sociala sektorn behandlades likvärdigt med övriga sektorintressen. För området social omvårdnad föreslogs därför att en särskild tjänst som länsexpert inrättas, i likhet med vad som föreslogs beträffande en rad andra expertområden.

I *propositionen* angavs vidare att flertalet av de frågor som behandlas i utredningen om länsstyrelsernas sociala funktioner skulle komma att beredas vidare i andra sammanhang.

Socialutskottet underströk i betänkandet att den sociala sektorn inom den nya länsstyrelsen måste tillföras de resurser som krävs för att den sociala funktionen skall kunna fullgöras på ett tillfredsställande sätt. Utskottet förutsatte att dessa resursbehov beaktades i det då pågående budgetarbetet.

Bostadsutskottet tillstyrkte i *betänkandet 1989/90:BoU4* Samordnad länsförvaltning i allt väsentligt regeringens förslag om en ny statlig regional förvaltning. Bostadsutskottet delade socialutskottets uppfattning i fråga om länsstyrelsernas sociala funktion. Riksdagen följde bostadsutskottet.

Länsstyrelserna har i sina anslagsframställningar för budgetåret 1990/91 anhängit om att bli befriade från huvudförslaget. De anser allmänt att deras ekonomiska situation är sådan att verksamheten allvarligt försvåras, om resurserna minskas ytterligare. Medel yrkas för resursförstärkningar, särskilt till miljövårds- och kulturmiljöenheterna, men även bl.a. till socialkonsulentfunktionerna.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har i sin anslagsframställning bl.a. yrkat medel motsvarande tre nya tjänster.

Socialstyrelsen (SoS) anser i sitt yttrande över anslagsframställningarna att den sociala funktionen i den framtida länsförvaltningen måste få möjlighet att arbeta enligt socialtjänstlagens intentioner. För detta torde krävas externt resurstillskott. Beträffande handläggningen av alkoholärenden föreslår styrelsen att nuvarande expeditionsavgifter för alkoholtillstånd bör omformas till ansökningsavgifter och samtidigt höjas. Socialstyrelsen föreslår också införande av årliga registerhållnings- och tillsynsavgifter som avpassas så att länsstyrelsernas kostnad för tillsynen kan täckas. Vidare anser styrelsen det angeläget att länsstyrelserna får tillräckliga resurser för att kunna följa hälsoskyddslagens intentioner.

I *budgetpropositionen 1989/90:100* bil. 15 (s. 64) framhåller föredraganden, statsrådet Johansson, att riksdagen i allt väsentligt har godtagit *propositionen* beträffande en ny regional statlig förvaltning. Detta innebär att han senare ämnar återkomma till regeringen med förslag

till direktiv till de tidigare aviserade organisationskommittéerna. Dessa får huvudansvaret för genomförandet av reformen, vilket kräver viktiga insatser under kommande budgetår av såväl länsstyrelser som andra berörda myndigheter. När det gäller anslagsfrågorna framhåller föredraganden (s. 66) att länsstyrelseanslaget i enlighet med rationaliseringskravet har minskats med 2 % efter pris- och löneomräkning för att möjliggöra förberedelser och genomförande av en ny regional statlig förvaltning. Beloppet — ca 30 milj.kr. — föreslås stå till regeringens disposition för kostnader som följer av förberedelser och genomförande av den nya regionala statliga förvaltningen. Under anslagsposten Till regeringens disposition finns liksom under innevarande budgetår medel, 14 milj.kr., avsatta för särskilda åtgärder vid länsstyrelserna samt 3 milj.kr. för ledningsövningar. De sociala funktionerna nämns inte i sammanhanget.

I budgetpropositionen har medel inte beräknats för några nya tjänster vid länsstyrelsen i Gävleborgs län.

Regeringen beslutade den 15 februari 1990 att tillkalla en central organisationskommitté samt en särskild utredare i varje län för att förbereda genomförandet av reformen med en ny regional statlig förvaltning. I uppdraget sägs bl.a. att resursfördelningen till länsstyrelsens sociala funktion behöver övervägas i sammanhanget. Föredraganden pekar också på att regeringen och riksdagen under arbetets gång kan komma att fatta beslut som påverkar länsstyrelsernas resursbehov. Det bör ankomma på den centrala kommittén att beakta sådana beslut.

Socialutskottet erinrar nu om att utredningsmannen med uppdrag att se över länsstyrelsernas sociala funktion i sin promemoria Länsstyrelsernas sociala funktioner gjort den bedömningen att det krävs ett ordentligt resurstillskott för att de sociala funktionerna skall kunna fullgöra sina uppgifter.

Utskottet erinrar också om att utskottet så sent som i oktober förra året i yttrande till bostadsutskottet 1989/90:SoU1y En ny regional statlig förvaltning underströk att den sociala sektorn inom den nya länsstyrelsen måste tillföras de resurser som krävs för att den sociala funktionen skall kunna fullgöras på ett tillfredsställande sätt. Utskottet förutsatte att dessa resursbehov skulle beaktas i det då pågående budgetarbetet. Bostadsutskottet delade i betänkandet 1989/90:BoU4 socialutskottets uppfattning. Riksdagen följde bostadsutskottet.

Enligt budgetpropositionen har länsstyrelserna yrkat medel för resursförstärkningar till bl.a. socialkonsulentfunktionerna. Socialstyrelsen anser i sitt remissyttrande över länsstyrelsernas anslagsframställningar bl.a. att det krävs ett externt resurstillskott för att länsstyrelserna skall få möjlighet att arbeta enligt socialtjänstlagens intentioner. Styrelsen föreslår införande av olika avgifter för att täcka länsstyrelsens kostnader. Styrelsen anser det också angeläget att länsstyrelserna får tillräckliga resurser för att kunna följa hälsoskyddslagens intentioner.

Utskottet konstaterar att länsstyrelserna av allt att döma har stora svårigheter att fullgöra sina lagstadgade uppgifter på det sociala områ-

det. Samtidigt konstaterar utskottet att länsstyrelsernas sociala funktioner behandlats av flera statliga utredningar under senare år. Den mest fullständiga utredningen, av förre landshövdingen Osborne Bartley, redovisas i betänkandet Länsstyrelsernas sociala funktioner. Betänkandet har remissbehandlats. I begränsade delar har förslagen behandlats i proposition 1988/89:154 om ny regional statlig förvaltning. Fortfarande saknas dock en redovisning för regeringens syn på länsstyrelsernas arbetsuppgifter på det sociala området och behovet på sikt av resurser för denna verksamhet.

Utskottet anser en sådan redovisning nödvändig för att riksdagen skall kunna ta ställning till behovet av resurser till länsstyrelserna.

I avvaktan på en sådan redovisning är det enligt utskottet nödvändigt att vid prioriteringen mellan olika verksamheter inom länsstyrelserna beakta att länsstyrelserna ges möjligheter att fullgöra sina uppgifter på det sociala området på ett tillfredsställande sätt.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna med anledning av motionerna Bo301, Bo305, Bo310 och So625 yrkande 16.

Socialutskottet beslutar att med detta yttrande överlämna motion So625 (fp) yrkande 16 till bostadsutskottet.

Stockholm den 6 mars 1990

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande: Daniel Tarschys (fp), Bo Holmberg (s), Sten Svensson (m), Aina Westin (s), Ulla Tillander (c), Ingrid Andersson (s), Per Stenmarck (m), Johnny Ahlqvist (s), Rinaldo Karlsson (s), Ingegerd Anderlund (s), Ingrid Hemmingsson (m), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Rosa Östh (c), Gudrun Schyman (vpk), Anita Stenberg (mp), Jan Andersson (s) och Sinikka Bohlin (s).